

Koordinacija zdravstvenih akcija u zajednici

Biserka Sviben¹, Ines Vinski¹

¹ Dom zdravlja Krapinsko-zagorske županije

Sažetak

Jedan od glavnih ciljeva strategije razvoja zdravstava Republike Hrvatske je očuvanje i unapređenje zdravlja, smanjenje pobola i smrtnosti od kroničnih nezaraznih bolesti te produljenje trajanja i kvalitete života pojedinca i zajednice. U zemljama s dobro razvijenom granom preventivne medicine dokazana je manje stopa smrtnosti, bolja kvaliteta življenja te duži životni vijek. Svjetska zdravstvena organizacija je definirala unapređenje zdravlja kao proces koji omogućava ljudima da povećaju kontrolu nad zdravljem i da poboljšaju svoje zdravlje. To predstavlja opsežan socijalni i politički proces koji obuhvaća akcije usmjerene na jačanje vještina i sposobnosti pojedinca, kao i na akcije koje su povezane s odrednicama zdravlja.

Patronažna služba Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije organizirana je kroz rad 25 patronažnih sestara - prvostupnica sestrinstva u šest ispostava, a osim zakonom propisanih obveza i mjera patronažne zdravstvene skrbi, izrađuju se i provode posebni programi u lokalnim zajednicama kroz čitavu godinu s ciljem proširenja zdravstvene zaštite izvan zdravstvene ustanove i aktivnim pronalaženjem onih kojima je potrebna zdravstvena i socijalna zaštita.

Uvod

Povelja Iz Ottawe definira promicanje zdravlja kao proces koji ljudima omogućava da unaprijede svoje zdravlje i osposobe se za kontrolu vlastitog zdravlja. Kao prioritete u strategiji navodi izgradnju politike usmjerene zdravlju, stvaranje okoliša koji pridonosi zdravlju, jačanje aktivnosti na razini zajednice, razvijanje osobnih znanja i vještina te reorijentiranje zdravstvenih službi.

Naglasak treba biti na usvajanju zdravog načina života od najranije životne dobi te na mijenjanju po zdravlje štetnih usvojenih navika. Stoga treba osnaživati aktivnosti na području promicanja zdravlja, zdravstvenog odgoja i prosvjećivanja koristeći

suvremene edukacijske metode i interaktivni pristup. Treba stvoriti preduvjete da zdraviji način života bude dostupniji i privlačniji od drugih opcija. U stvaranju takvog okruženja osim zdravstva trebaju sudjelovati i drugi sektori kao što su prosvjeta, poljoprivreda, gospodarstvo itd., jer je međusektorska suradnja nužni preduvjet za postizanje uspjeha s ciljem da se pojedincima i zajednicama omogući povećana kontrola nad činiteljima koji uvjetuju zdravlje. To je koncept koji naglašava pozitivne potencijale i sposobnosti kako pojedinca tako i zajednice.

Jedan od prioriteta u strategiji Povelje iz Otawe je razvoj javnozdravstvene politike koja prepoznaje da je većina odrednica koje utječu na zdravlje determinirana utjecajima izvan zdravstvenog sektora zbog čega je nužna suradnja među raznim sektorima, a u formuliranju politike potrebno je zdravlje promatrati kao temeljno ljudsko pravo, ali i važno i isplativo društveno ulaganje.

Unapređenje zdravlja djeluje putem konkretne i učinkovite akcije zajednica u određivanju prioriteta, donošenju odluka, planiranju strategija i njihovoj primjeni da bi se postiglo bolje zdravlje. U središtu tog procesa je jačanje zajednice u kojoj će svaki pojedinac biti gospodar sudbine. Razvitak zajednice gradi se na postojećim ljudskim i materijalnim snagama u zajednici kako bi se ojačale samopomoć i šira podrška te kako bi se razvili fleksibilni sustavi za što veće sudjelovanje društva i usmjerenje problematike zdravlja. To zahtjeva potpuni i stalni pristup informacijama, mogućnost zdravstvene edukacije kao i financijsku podršku.

Unapređenje zdravlja potpomaže osobni i društveni razvoj putem pružanja informacija zdravstvenog odgoja i jačanja životnih vještina. Na taj način se povećava broj društvu raspoloživih mogućnosti za većom kontrolom nad vlastitim zdravljem i okolinom te za donošenjem odluka koje pridonose zdravlju. Bitno je da se ljudima omogući učenje cijelog života kod kuće, na poslu, u školama i unutar zajednice. Način života koji prevladava u društvu u središtu je interesa unapređenja zdravlja jer formira obrasce ponašanja pojedinca koji promiču ili narušavaju zdravlje. Promocija pozitivnog zdravstvenog ponašanja i adekvatna strategija borbe s problemima ključni su ciljevi unapređenja zdravlja.

Infiltracija patronažnih sestara u zajednicu

Zajednice (jedinice lokalne samouprave, mjesni odbori, radne organizacije) kao mjesta gdje ljudi žive i rade nedovoljno su osviještene i motivirane za promociju i stvaranje uvjeta kako bi zdravi način života bio bolji izbor. Udruge koje promoviraju zdravlje su nedovoljno razvijene, a slično je i s udrugama odnosno samozaštitnim i suzaštitnim grupama (udruge hipertoničara, srčanih bolesnika, “debelih”, “bivših pušača”, dijabetičara...). Zdravi način života osim toga nije financijski pristupačan velikom broju građana.

Imajući na umu sve unaprijed navedeno patronažne sestre Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije u svom godišnjem planu, osim što se bave individualnim radom sa pojedincem koji se odnosi na analizu potencijala pojedinca iz njegova vlastita okruženja, utvrđivanje prioriteta, planiranje i pružanje kvalitetne pomoći, kontrolu pružane njege i edukacijsku podršku, surađuju i s profesijama unutar i izvan zdravstva kao što su vladine organizacije, društvene organizacije, lokalne vlasti, nevladine i dobrovoljne organizacije, crkva i javni mediji.

Iskustvo je pokazalo da jedino infiltracija patronažnih sestara u aktivnosti lokalne zajednice mogu donijeti rezultate u ostvarenju postavljenih ciljeva koji doprinose unapređenju zdravlja i zbog toga su patronažne sestre Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije aktivni članovi raznih timova kao što su Klubovi liječenih alkoholičara, Udruge umirovljenika, Društva “Naša djeca”, Udruge slijepih i slabovidnih, Udruge žena, Udruge pomoći u kući, Kluba dijabetičara, Gradskog interventnog tima, Udruge invalida, Udruge oboljelih od celijakije, Udruge oboljelih od multiple skleroze, Udruge onkoloških bolesnika, Europa dona, itd.

Patronažne sestre su i članice nadzornog odbora Crvenog križa, socijalnih vijeća svoje lokalne zajednice, koordinacijskih odbora grada prijatelja djece, predstavnice crkvenog i karitativnog vijeća, župnog karitasa, porotnice su za mladež i članice školskog vijeće za prevenciju nasilja.

Zdravstvene akcije u zajednici

Promicanje zdravlja nije ekskluzivno pravo ni privilegija nekih specijalnosti ili službi niti ga se smije doživljavati kao ekskluzivni posao zdravstvenog sektora, ali zahtjeva

profesionalnu strukturu, edukaciju i sadržaj rada. Krapinsko-zagorska županija obiluje nizom zdravstvenih akcija čiji su inicijatori i koordinatori patronažne sestre i to upravo zahvaljujući aktivnoj uključenosti u zdravstveni i nezdravstveni sektor. Obilježavaju se svi važni datumi vezani uz preventivnu medicinu te se provode preventivne akcije prigodom istih.

Početak mjeseca veljače obilježava se „**Dan bolesnika**“ već tradicionalno sa župnicima u sakralnim prostorima gdje se održavaju misna slavlja, druženja bolesnika, edukativna predavanja, mjerenja krvnog tlaka i šećera u krvi čime se ujedno stavlja naglasak na povezanost duhovnog i tjelesnog zdravlja.

7. travnja povodom „**Svjetskog dana zdravlja**“ održava se „Sajam zdravlja“ s ciljem zdravstvenog informiranja o načinima čuvanja zdravlja, prevenciji i ranom otkrivanju bolesti u organizaciji patronažnih sestara, ali i uz suradnju s vodećim tijelima lokalne zajednice i udrugama.

Povodom „**Međunarodnog dana medicinskih sestara**“ u pojedinim ispostavama u suradnji s dječjim vrtićima priprema se zdravi doručak za mališane i izrađuje piramida pravilne prehrane pri čemu je naglasak na usvajanju zdravog načina života od najranije životne dobi te na mijenjanju po zdravlje štetnih usvojenih navika. S ciljem razvijanja pozitivnog odnosa i povjerenja prema zdravstvenom osoblju program rada patronažnih sestara uključuje i obilazak djece dječjeg vrtića ordinacijama Doma zdravlja i upoznavanje pojedinih zdravstvenih postupaka kroz program „Ambulante za medvjediće“. Osim razvoja pozitivnog stava prema zdravstvenim djelatnicima kroz posebne edukativne programe „Svi isti - svi različiti“ i „Kako svima biti prijatelj“ razvija se tolerancija i stajalište prema bolesnoj djeci i odraslima.

Povodom „**Svjetskog dana prve pomoći**“ u suradnji patronažnih sestara s društvom Crvenog križa provodi se edukacija pučanstva o pružanju prve pomoći. Sa službom Županijskog centra 112 provedena je edukacija djece od 1. do 4. razreda osnovne škole o načinu korištenja telefona i obavještanju u slučaju nesreća.

„**Dan starijih osoba**“ obilježava se u većini ispostava uz domjenak s naglaskom na zdravu prehranu u starijoj dobi i druženje s umirovljenicima - bivšim djelatnicima Doma zdravlja čime se pokušava upozoriti javnost na sve veću otuđenost i usamljenost

starijih osoba u društvu. U suradnji s predstavnicima lokalne samouprave posjećuju se najstarije osobe u našoj županiji s ciljem pomoći u rješavanju nekih njihovih zdravstvenih i socijalnih potreba.

U tjednu posvećenom dojenju okupljaju se sve članice **Grupa za potporu dojenja** zajedno s patronažnim sestrama - voditeljicama grupa, kojih je trenutno na području Krapinsko-zagorske županije 8, na zajedničkom druženju i javnim nastupima u medijima se ističe važnost lokalne potpore promociji dojenja u zajednici. Aktivnosti na promociji dojenja u Krapinsko-zagorskoj županiji se provode i kroz patronažnu zaštitu trudnica najmanje jedanput tijekom normalne trudnoće, a više puta prema procjeni patronažne sestre i indikacijama. Ona obuhvaća mjere individualnog i grupnog zdravstvenog odgoja, najčešće kroz organizirane **tečajeve za trudnice** koji se održavaju na 8 lokacija. Uspostavljena je dobra suradnja patronažne djelatnosti s ginekološkim ambulantama na području županije što omogućuje patronažnim sestrama da pravovremeno budu informirane o trudnicama kako bi se počela što ranija sestrinska skrb. Medicinske sestre primarne Opće bolnice Zabok također surađuju sa patronažnom djelatnošću na način da izabrana patronažna sestra bude informirana o planiranom danu otpusta roditelja.

„Dan dijabetičara“ obilježava se besplatnim akcijama kontrole tlaka i šećera u krvi te kolesterola u krvi u svim ispostavama kao i edukativna predavanja putem tribina i medija, a u svakoj ispostavi je formirano i savjetovalište za kronično oboljele.

U mjesecu „ Borbe protiv ovisnosti“ u suradnji s postojećim školama u lokalnoj zajednici održavaju se edukativna predavanja, a aktivnosti se provode i kroz klubove liječenih alkoholičara, od čega tri kluba na području županije vode upravo patronažne sestre.

Program ranog otkrivanja karcinoma dojke provodi se u lokalnoj zajednici u suradnji patronažnih sestara i udruga “Hrvatska žena” i „Europa - Dona” kroz edukaciju učenica maturantica putem projekta “Mama i ja” o važnosti ranog otkrivanja raka dojke.

U suradnji s UNICEF-om i predstavnicima lokalne samouprave prilikom dodjele novčanih potpora za novorođenčad od strane gradova i općina provodi se program **„Prve tri su najvažnije“** pri čemu se naglašava presudnost vještina roditelja pri

odgajanju djece, davanju emocionalne podrške, poticanju razvoja i u komunikaciji s djetetom.

Osim navedenih redovitih zdravstvenih akcija organiziranih ili koordiniranih od strane patronažnih sestara, patronažne sestre Doma zdravlja surađuju i u akcijama sa Županijskim zavodom za javno zdravstvo, Centrima za socijalnu skrb i Obiteljskim centrom.

Zaključak

Aktivnostima i programima primarne prevencije, koje patronažne sestre provode u lokalnim zajednicama Krapinsko-zagorske županije, one su **prepoznatljive** i sve više **traženije** u društvu, a ne samo u obitelji. Za sve navedene aktivnosti postoji podrška od većine gradonačelnika i načelnika gradova i općina kao i samog vodstva županije zajedno sa županicom te postoji apsolutna podrška ravnateljstva Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije, kako moralna tako i financijska.

Pokret promocije zdravlja mora prihvatiti intersektorski i interdisciplinarni pristup koji obvezuje i „nezdravstvene struke“ na brigu i odgovornost za zdravlje. Učinkovita strategija mora uključivati aktivnosti usmjerene pojedincu, obitelji i zajednici s ciljem podizanja znanja, vještina i usvajanja zdravih životnih navika. Za provedbu programa i razvoj kapaciteta uz multisektorski pristup potrebna je i snažna politička i financijska potpora, a navedeni primjeri govore o tome da su patronažne sestre Doma zdravlja Krapinsko-zagorske županije postavile dobre temelje za ostvarivanje ciljeva unapređenja zdravlja.

Literatura:

1. Kovačić, L. Organizacija i upravljanje u zdravstvenoj zaštiti, Zagreb, Medicinska naklada, 2003.
2. Kovačić, L. Organizacija zdravstvene zaštite i zdravstvena ekonomika, Zagreb, Zdravstveno veleučilište
3. [http://www.zdravi_gradovi.com.hr/include/pdf/documenti/pov. Ottava\(2011-05-13\)](http://www.zdravi_gradovi.com.hr/include/pdf/documenti/pov. Ottava(2011-05-13))
4. [www.amzh.hr/pdf/kvz2010/Zerjavic-Kralj-Baklaic.pdf\(2011-05-14\)](http://www.amzh.hr/pdf/kvz2010/Zerjavic-Kralj-Baklaic.pdf(2011-05-14))
5. [www.zzjzpgz.hr/.../program.htm\(2011-05-14\)](http://www.zzjzpgz.hr/.../program.htm(2011-05-14))
6. Kuzman, Marina. Integralni pristup očuvanja zdravlja i prevencije bolesti. Zdravstveno veleučilište. Zagreb, (Predavanje)